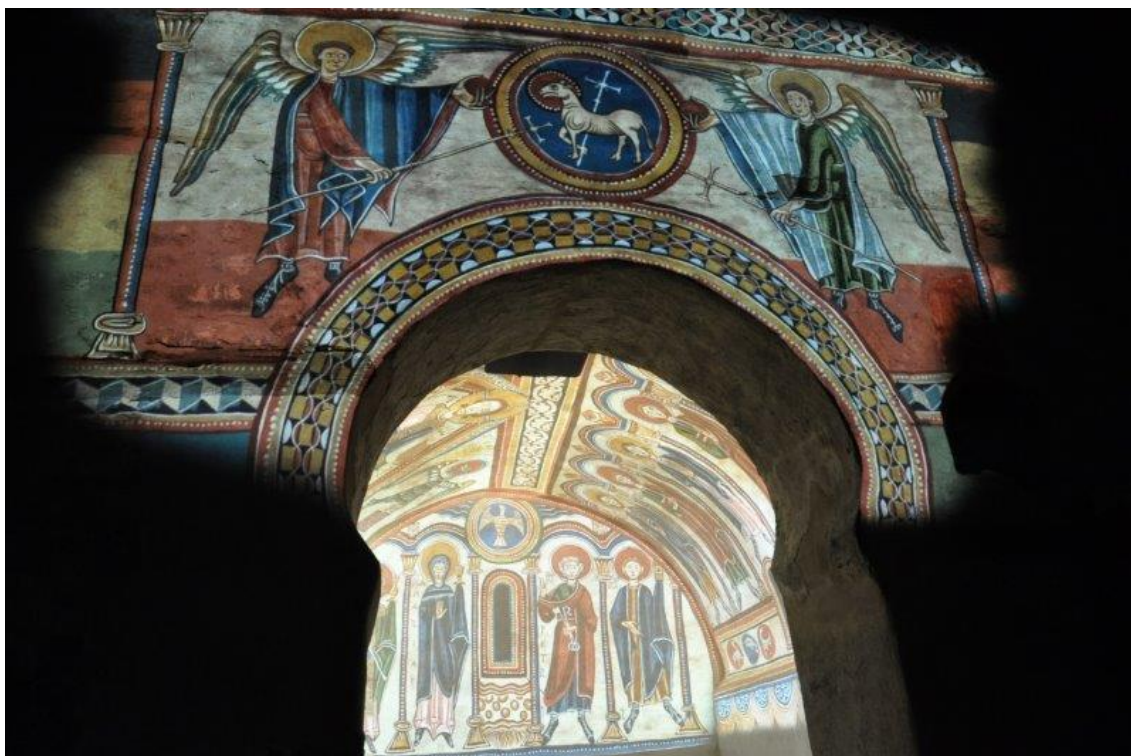

El videomapatge de l'església de Santa Coloma recrea les pintures romàniques del segle XII

SFGA

L'origen del videomapatge

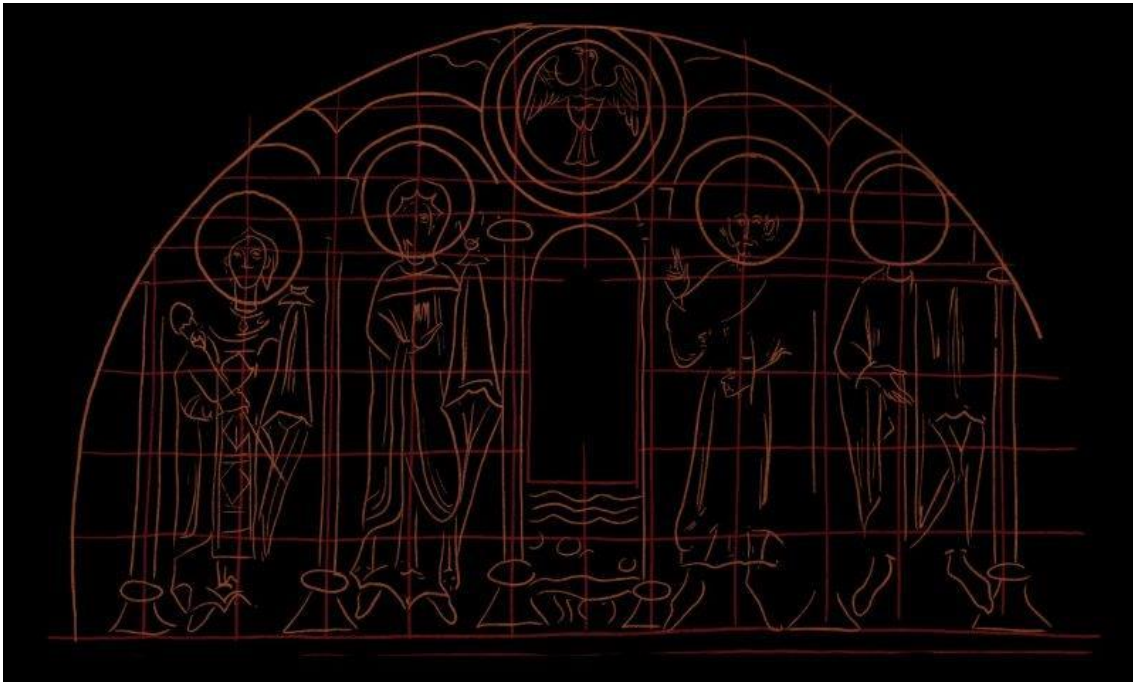
L'abril del 2017, la ministra de Cultura, Joventut i Esports, Olga Gelabert, i la cònsol major d'Andorra la Vella, Conxita Marsol, acompanyades de la directora general de Cultura, Montserrat Planelles, i el vicari general del Bisbat d'Urgell, mossèn Josep M. Mauri, van visitar l'església de Sant Climent de Taüll (Alta Ribagorça), on van veure in situ les pintures romàniques projectades amb el sistema de videomapatge (*mapping*), que es va posar en marxa el 2014. Les dos representants institucionals van acordar estudiar si es podria utilitzar la mateixa tecnologia de projecció a l'església de Santa Coloma a partir de les pintures allotjades llavors a les dependències de Patrimoni.

El 15 de juny del 2017, després del pertinent concurs públic, es va adjudicar a la UTE Burzon&Comenge i Playmodes Studio SL la posada en marxa d'un projecte de característiques similars a las de Taüll per a l'absis de l'església de Santa Coloma.

Les alteracions que han sofert tant les pintures com l'absis al llarg dels temps fan impossible tornar-les al seu emplaçament original, tal com sempre havia observat el Departament de Patrimoni Cultural. En aquestes circumstàncies, el videomapatge és la millor solució tècnica per veure in situ com podrien lluir les pintures romàniques originalment. La reproducció permetrà que els ciutadans gaudeixin de les sensacions que produïen les pintures murals en el seu estat original.

Per dur a terme la vídeo projecció han calgut petits canvis en la disposició dels elements que envolten la zona del presbiteri i de l'absis de Santa Coloma. La modificació més rellevant és l'aplicació de l'arrebossat amb morter de calç de l'absis, que millorarà la qualitat de les projeccions.

Amb aquestes modificacions, la talla romànica de la Mare de Déu del Remei s'ha retirat del centre de l'absis i ara presideix la nau a la banda de la dreta. Amb aquest canvi ha guanyat visibilitat i es troba més pròxima als visitants. La resta de modificacions, quasi imperceptibles, són l'enllumenat de la nau, que pot variar d'intensitat, i la retirada d'alguns cables elèctrics. El sagrari també s'ha traslladat al fons de la nau, al costat del retaule. Tant el sagrari com la talla de la verge estan en noves vitrines.

Funcionament del videomapatge

A través del *mapping* i de la interpretació comparativa amb altres conjunts pictòrics coetanis a Santa Coloma, es reconstrueixen virtualment les pintures en el seu hipotètic estat original, inclosos els buits que han deparat els vuit segles transcorreguts, i el resultat es projecta als murs del suport primigeni; en aquest cas, l'absis i el frontal de Santa Coloma. Aquí és on veurem projectats la *Maiestas Domini* i el *Col·legi Apostòlic*; les pintures romàniques originals s'exposaran a l'Espai Columba, l'edifici situat a uns metres de l'església.

L'estudi adjudicatari, que ha estat també el creador de la videoprojecció de Taüll i de la recreació digital d'Ullastret, ha treballat a partir d'una maqueta virtual en 3D basada en les fotografies de l'espai i de les pintures romàniques. Els aparells projecten una animació del procés de creació de les pintures i la seva simbologia. Hi apareixen els colors més plans de fons, les sanefes i els esbossos per acabar veient els detalls. Les imatges es projecten seguint la importància iconogràfica.

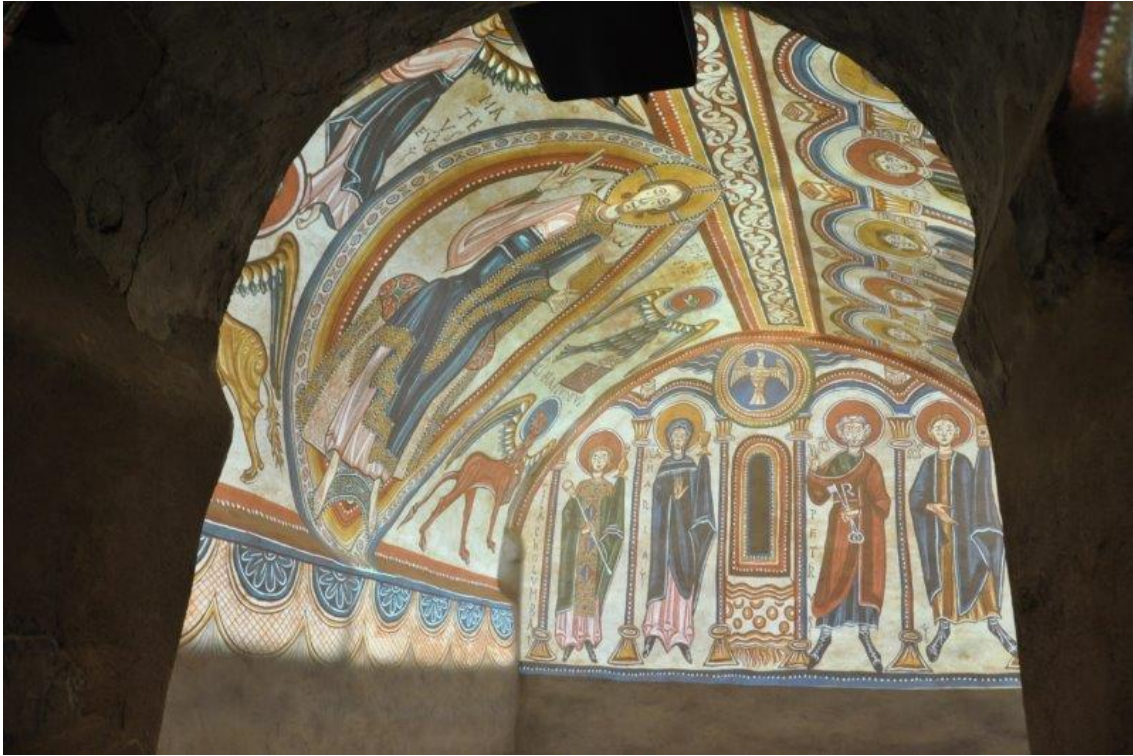
Per veure com eren els pintures romàniques al segle XII s'han hagut de reconstruir part de les pintures, com algunes figures del tetramorf, fragments de cel o vestits. Ho han fet a partir de l'estudi minuciós de la tècnica de l'escola del Mestre de Santa Coloma i del seu cercle d'artífex per poder recrear-ne el traç.

En total, s'han instal·lat sis projectors: un a la nau, que projecta les imatges a l'arc, i cinc a l'interior de l'absis.

La projecció dura sis minuts. Els grups seran de 10 persones, ja que així es garanteix la qualitat de l'experiència.

Entre els dies 15 i el 30 de setembre hi haurà jornades de portes obertes, en els horaris establerts, projeccions gratuïtes, per ordre d'arribada. A partir de l'octubre, es revisarà el sistema de funcionament del videomapatge. Quan s'obri l'Espai Columba, la visita serà conjunta.

Qui vulgui entrar a l'església sense veure el 'mapping', ho haurà de fer en horari de culte. Cada diumenge i festius, a les 10 del matí. Cal tenir en compte també que els horaris de les projeccions es poden veure alterats pels oficis religiosos: funerals, casaments, comunions, bateigs, etc.

Les pintures romàniques de Santa Coloma s'exhibiran en l'edifici de nova construcció (251 metres quadrats) situat en un terreny molt pròxim a l'església cedit al Govern per part de Comú d'Andorra la Vella. El gener del 2017 va tenir lloc la signatura del conveni de cessió per part de la ministra de Cultura, Joventut i Esports, Olga Gelabert, i la cònsol major d'Andorra la Vella, Conxita Marsol, a l'església de Santa Coloma.

El disseny de l'edifici va sorgir del concurs d'idees destinat als professionals de l'arquitectura del país per a aquest projecte, que va guanyar l'arquitecte Jordi Batlle Jordana. Batlle ha presentat el seu projecte com un edifici singular i funcional, que estableix un diàleg amb l'església de Santa Coloma, que es troba a uns 100 metres de la futura construcció.

El setembre del 2017, la construcció de la sala d'exposicions que acollirà les pintures romàniques de l'església de Santa Coloma va ser declarada projecte d'interès nacional. Les visites al museu i al videomapatge seran conjuntes, i s'obrirà tot l'any.

Santa Coloma és una de les esglésies més antigues d'Andorra. D'origen preromànic, es va construir en un moment incert entre els segles VIII i IX tot i que, al segle XII, en ple romànic llombard, s'hi van fer unes importants obres de reforma, entre les quals destaca la construcció del campanar de planta circular. En aquest moment és quan es decora la capçalera de l'església amb un cicle pictòric mural: l'absis queda completament cobert de pintures al fresc que s'estenen a una part de l'arc triomfal que tanca el cos amb un arc de mig punt ultrapassat, típic de l'arquitectura preromànica visigòtica.

Quant al contingut de les pintures, a la volta de l'absis (a l'esquerra si es mira de front), hi ha el Crist en Majestat, una teofania sovint reproduïda en molts conjunts romànics, i, a l'altre costat, el Col·legi Apostòlic. A la paret frontal hi ha la Mare de Déu i una santa que, segurament, és santa Coloma, així com dos sants més. Al costat oposat, al trasdós de l'absis hi ha figures dos sants més. Les pintures que s'ubicaven a l'intradós de l'arc no s'han pogut recuperar: mentre que la figura de sant Silvestre es conserva al Meat Art Museum de Massachussets, la de sant Gregori es troba en parador desconegut. El conjunt es completa amb les pintures que encara es conserven in situ al frontal de l'arc

triomfal que corresponen a l'Agnus Dei ("Anyell de Déu"), dins un medalló sostingut per dos àngels i acompanyat d'una decoració a base de sanefes geomètriques.

Les pintures ubicades a l'absis van ser arrancades l'any 1933 mitjançant la tècnica de l'*strappo* i venudes a un antiquari barceloní. En canvi, les pintures que recobrien l'arc triomfal que separa la nau de l'absis s'han conservat parcialment fins als nostres dies, sota el retaule barroc d'entre els anys 1740 i 1749 que barrava l'accés a l'absis. L'accés a aquest espai havia quedat restringit al gran públic perquè va passar a usar-se com a sagristia. Actualment, el retaule està situat als peus de la nau.

L'any 1935, les pintures murals arrancades van ser venudes al baró de Van Cassel, un aristòcrata alemany d'origen jueu. Amb l'esclat de la Segona Guerra Mundial la seva col·lecció d'art va anar a parar a les mans del Tercer Reich mentre el baró era refugiat als Estats Units. Quan el nazisme va caure, les pintures de Santa Coloma, així com la majoria d'obres d'art recuperades pels aliats, es van traslladar al *Collecting Point* de Munic, amb l'objectiu de localitzar-ne el propietari legítim i retornar-les.

Les pintures romàniques, que estaven fixades sobre teles i enrotllades com si fossin tapissos, es van passar anys enrotllades i oblidades, fins que l'any 1969 es van traslladar als dipòsits del Museu Estatal Prussià de Cultura, a Berlín. L'any 1999, el Govern d'Alemanya va publicar un decret que estipulava la restitució dels béns robats durant la Segona Guerra Mundial. Els hereus del baró de Van Cassel les van recuperar, i van iniciar els contactes amb el Govern d'Andorra.

D'entrada, l'any 2003, les pintures romàniques van retornar a Andorra temporalment per a l'exposició *Magister Sancta Columba*. Abans, però, s'havien pogut veure en l'exposició temporal *Andorra medieval*, als anys 80, només el Crist en Majestat muntat sobre una superfície plana.

Finalment, les converses van prosperar i l'any 2007 el Govern andorrà va comprar les pintures als hereus del baró de Van Cassel, per 3,7 milions d'euros, i les pintures romàniques van retornar definitivament al país.

Quan les pintures romàniques van retornar per quedar-se, es van traslladar a un cubicle habilitat a l'antiga Sala d'exposicions del Govern, i es van mostrar al públic per a les exposicions *Andorra un profund i llarg viatge* (2008), i *Benvingudes a casa vostra* (2014).

El decret del 17-10-2007 va declarar les pintures murals romàniques de Santa Coloma d'Andorra la Vella com a bé moble d'interès cultural.

Amb l'enderrocament, l'any 2016, de l'edifici que acollia la Sala d'exposicions, les pintures romàniques es van traslladar al magatzem de Patrimoni Cultural, a Aixovall, per garantir-ne l'òptim estat de conservació fins al seu trasllat definitiu al nou edifici situat a pocs metres de l'església d'on van sortir.

Departament de Patrimoni Cultural i Promoció Cultural
Ministeri de Cultura, Joventut i Esports